

ruku. Lievo i desno nalazi se 1 cm. u promjeru imajuća luknja; zatim je pokraj desne jošte jedna manja koso van provrtana, dočim s lieve nije provrtanje takove nužno bilo, pošto se od prirode već na toj strani jaz nalazi. Između velikih lukanja nalazi se sa dolnje strane takodjer od prirode jaz (koja je jedan dio nekadašnje mozgovne cievi). Svakako je kroz luknje i jazi prolazio konopac, koj je tu kost na čem drugom učvrstio. Sliku naravne veličine ove kosti prilažem ovim, te sam pripravan i samu kost narodnomu muzeju pokloniti, čim to Vi, veleučeni gospodine, zaželite.«

Prihvaćajući vele rado veledušnu ponudu g Junga, zamolili smo ga, neka nam izvoli sabrati što više podataka o nalazku one kosti. Gosp. Jung bez časa časiti posla nam samu kost, pridodajući kasnije o njoj sljedeće viesti (23 listopada 1881):

»Rado se odazivljem Vašoj želji, izraženoj u cienjenom listu od 16 t. mj., nu veoma mi je žao, da mi podatci nisu potpuniji. Upitnu Vam, veleučeni gospodine, priposlanu predhistoričku kost našao je zidar *Leopoldo Rulla* početkom mjeseca ožujka g. 1880 prigodom kopanja rimske stiene u vrtu ratara Mihaila Gecingera, koj stanuje u ulici Kuzmin (rimski sokak). Kost je bila nešto dalje od stiene; nu on mi reče, da se vrlo dobro sjeća, da ju je jedan hvat duboko našao. Na pitanje u kakvoj zemlji ju je našao, te da li je bilo u neposrednoj bližini kosti još štogod, reče mi: zemlja je bila tamna, crna, a pokraj nje nisam ništa vidio, jer mi nije bila svrha tražiti što, nego kopati kamen. Ja primjećujem, da je južno od tog vrta bara Jalija pokraj Save, koja ima dosta ilovače; vrtovi te ulice bivaju svake godine poplavljeni od potoka Gata (Čikasa). Tim bi iscrpio sve, što sam o toj kosti od pomenutoga zidara doznati mogao.

Opazka. Slika zapinjače, koja se pod br. 24 table II. nalazi, nespada na gori opisane nalazke, te je tu neopazno uvrštena.

S. Ljubić.

Tumačenje grčkoga nadpisa iz Blata na otoku Korčuli.

Velecienjeni gospodin ravnatelj arkeologičkoga odjela narodnoga muzeja u Zagrebu i urednik »Viestnika hrvat. arkeologičkoga društva« prof. S. Ljubić priposlao mi je fotografiju grčkoga nadpisa, što mu je gosp. Vid Vuletić-Vukasović poslao, s molbom, ne bih li ga mogao protumačiti. Priznajem, da nisam strukovnjak, te da se

i nisam bavio grčkom epigrafikom nego samo kadkada iznimice. Ako uza sve to ipak kušam, da zadovoljim želji gospodina urednika, činim to dobroj stvari za volju, ali već u napred izjavljam, da svojem tumačenju ne prisvajam apodiktične sigurnosti, nego ga podastirem čitateljem kao puko svoje nagadjanje i kao pokušaj, ne bi li se tko našao, komu će poći za rukom konačno i sasviem sigurno ga protumačiti.

Spomenik, na kojem je nadpis, nadjen je u Blatu (Blatta-Potirna) na otoku Korčuli (Corcyra Nigra). Visina kamene ploče iznosi 41 cm, širina 23·5 cm, debljina između 9 i 10 cm. Kamen ima na gornjoj strani ures u slici tupokutnoga trokuta, u čijoj se sredini nalazi ružica (rosette); ciela se pak ploča na donjoj strani nastavlja uže na 13 cm širine i 5—6 cm dužine.

Da su pismena na nadpisu prilično oštećena a pismo samo s toga vrlo nečitljivo, o tom se možeš osvjedočiti na prvi mah, čim ugledaš fotografiju (načinjenu po Joh. Messi). No ništa ne manje mogu se neke rieči i pojedina neka pismena sa sviem sigurno ustanoviti, a to će mi biti podlogom za dalnje dedukcije. Po mom čvrstom osvjedočenju treba zadnja dva reda čitati MNHMHC XAPIN (= *μνήμης χάριν* = *memoriae causa*). Budući da je to obična formula, koja se nebrojeno puta nalazi na nadgrobnih nadpisih (tituli sepulcrales)¹, to se naš nadpis može bez dvojbe označiti kao nadgrobn. To nam daje ujedno i sredstvo u ruke, da tražimo odgonetljjaj za ona dva znaka, koja se prilično mogu razabrati gore odmah pod onim trokutom nad rubom i pred ostalim nadpisom samim. Ja u njih nagadjam Θ. [K.] t. j. Θ(εός) ([K(αταχθονίους)]). To je obična formula na grčkih nadgrobnih nadpisih, koja odgovara poznatoj onoj formuli D(iis). M(anibus) na rimskih. Tim bi se ujedno ustanovilo, da je naš nadpis iz poganske dobe, ili bolje rekuć, da je poganin bio onaj, komu je postavljen grobni spomenik, jer rimska formula D· M· dolazi doduše kadkada još i na kršćanskih nadgrobnih nadpisih, dapače ima joj primjerâ i na grčkih (na pr. Corp. inscr. graec. inscript. christ. br. 9596), ali formuli Θ· K· nisam našao primjera na kršćanskih nadpisih, barem ih ne ima u Corpus inscript. graec. ondje, gdje se inscriptiones christianae navadjaju. Treći red odzdola čitam OYIOC kao ó υίός. Po tom imali bismo osobu, koja je postavila spomenik, a to bio bi sin pokojnikov. Budući pak da

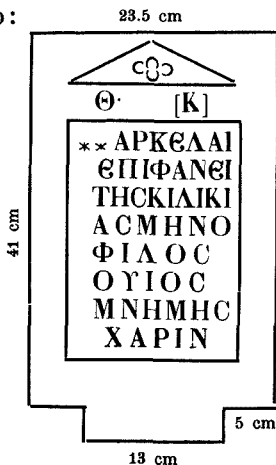
¹ Sr. Corpus inscript. graec., gdje ima na stotine primjerâ.

se jedan red više može sasviem jasno čitati ΦΙΑΟC, dakle svakako nominativ, kojemu je ono ó υίός pobliza oznaka, to je po mom mnienju u ΦΙΑΟC sadržavana druga čest imena sinova. Ovo dakle treba da je sastavljeno ime sa φίλος, te iz toga sledi, da svršetak predidućega reda mora biti prva čest toga sastavljenika i to sastavljenika takova, u kom je drugo slovo Η, jer to je jedino slovo, koje se može sasviem tačno ustanoviti. Takovo bi ime bilo ΜΗΝΟΦΙΑΟC (Μηνόφιλος). To ime dolazi na grčkih nadpisih često. Sr. u Corp. inscript. graec. Vol. IV, Indices IX nomina virorum et feminarum str. 109. Karakter drugih pismenâ u prvoj česti toga imena, kako se na fotografiji ukazuju, ne protivi se tomu momu nagadjanju. Preostaje još glavni dio nadpisa, naime ime pokojnika, komu je sin Menophilos postavio spomenik. To ime mora da bude po onom, što smo dosada ustanovili, u dativu, ter treba da ga tražimo u prvih redovih. I tu se može jedna čest sigurno opredieliti i to je drugi red, koji prikazuje dosta čitljivo ΕΠΙΦΑΝΕΙ. Da ime Ἐπιφανής i razna od njega izvedena dolaze na nadpisih, svjedoče nam prije navedeni Indices str. 86. Prvi red sadržava možda prvo ime toga Epiphana, jer je poznato, da se dvostruka imena najčešće nalaze u barbarskih zemljah, u koje je grčka prosvjeta prodrila. Sr. Aug. Boeckh. Corp. inscript. graec. Vol I. br. 2090. No kako je to ime (naravno, ako je to u obće prvo ime te osobe) glasilo, toga ne mogu opredieliti, jer osim srednjih pismena, koja se mogu jasno čitati kao ΡΚΕ, ne bih znao kazati, kakva su prediduća i sljedeća pismena; ono pred Ρ čini se da je Α, a ono što sledi iza Ε moglo bi biti Μ ili ΑΑ ili ΑΑ. U ovom zadnjem slučaju glasilo bi ime ΑΡΚΕΛΑΙ (= Ἀρχέλαι), a ona slova pred tim sačinjavala bi kakovnu kraticu. Početak trećega reda predstavlja čitljivo na početku THC, iz čega bi se moglo zaključiti, da je sljedeća rieč samostavnik ženskoga roda u genetivu, na što nas takodjer dovadja početak četvrtoga reda, gdje se kao drugo slovo može dobro razabrati C, a prediduće prilično kao Α (= AC). Budući pak da se na svršetku trećega reda mogu jasno čitati zadnja dva slova ΚΙ, utvrdilo bi se, da taj samostavnik ženskoga roda izlazi na ΚΙΑ. Preostalo bi dakle samo još, da izpunimo prostor medju THC i onim ΚΙ u četvrtom redu. Očevidno zapremaju ga četiri slova; ja nagadjam ΚΙΑΙ, dakle THC ΚΙΑΙΚΙΑC (τῆς Κιλικίας). Što se može razabrati potezâ pismenâ ne protivi se toj domnjevi. Taj bi dodatak označio pripadnost ili domovinu, odakle je Epiphanes. Kao primjere takovim genetivnim

dodatkom kojega imena grada ili zemlje imenu osobnomu navadjam Corp. inscript. graec. Vol. IV, br. 9882: Εὐτρόπις πόλεως Κοστατινοπόλεος (sic!), br. 9887. No još je jedna mogućnost. Ima naime takodjer više gradova imenom Ἐπιφάνειαι, medju ostalimi jedan baš u Kilikiji. Sr. Dr. Alb. Forbiger, kurzer Abriss der alten Geographie, Leipzig 1851 str. 97 i Pauly's Realencyclopaedie s. v. Epiphania. Uvaživši to, bilo bi ΕΠΙΦΑΝΕΙ kratica za Ἐπιφανει(άθεν) ili za genetiv Ἐπιφανείας u onom smislu, kako smo prije naveli, ili što mi se čini još najvjerojatnije, za Ἐπιφανει(άτη). Kao primjer takovim gentiliuim imenom s dodatkom imena zemlje u genitivu navadjam Corp. inscr. graec. Vol. IV, br. 9655 a: Θρηπολείτης τῆς Φοινίκης i br. 9656.

Ako uzmemo ono ΕΠΙΦΑΝΕΙ za ime grada u jednom od tih navedenih mogućnosti, a ne za ime osobe, to bi se ime osobe, kojoj se postavlja spomenik, sadržavalo samo u prvom redu. U tom slučaju bilo bi ime ΑΡΚΕΛΑΙ još više opravdano, jer bi ona prediduća dva slova bila kraticom prvoga imena. Kao primjeri takovih kratica prvoga imena neka služe Corp. inscript. graec. Vol. IV, br. 9653, 9644, 9593 i dr. Ono Ἀρκέλας bilo bi nuzgredni oblik za običnije Ἀρχέλας, što češće dolazi na nadpisih. Sr. navedene Indices str. 74. Kao analogija takovoj izmjeni medju K i X moglo bi se navesti Ἀρκεσίλας uz običnije Ἀρχεσίλας. Sr. Ind.

Uvaživši sve to, što dosada rekoh, čitao bih dakle cieli nadpis ovako:

Θ(εοῦς) [K(ατχυθονίους)]

* * Ἀρκέλα
Ἐπιφανει(άτη)
τῆς Κιλικί-
ας Μηνό-
φιλος
ὁ υἱὸς
μνήμης
χάριν

To će reći: D(iis) M(anibus).

* * Archelae Epiphanitae Ciliciensi Menophilus filius memoriae causa (scil. posuit ili fecit).

U Zagrebu.

Dr. F. Maixner.